

10 anos do Memorial Carlos López García-Picos: a homenaxe de Betanzos ao seu músico máis internacional

JAVIER ARES ESPÍÑO*

No ano 2021 celebrouse o X Memorial Carlos López García-Picos. Este feito non é demasiado habitual nun entorno de festivais, ciclos e proxectos diversos ao redor de música contemporánea que non adoitan sobrevivir ata alcanzar tal número de edicións. Pero esta continuidade na celebración de eventos culturais en Betanzos non é exclusiva do Memorial de Carlos. En outono de 2021 realizábase unha homenaxe ao multidisciplinar artista, editor, escritor, pintor, debuxante, investigador, doutor e xestor cultural Alfredo Erias. E precisamente nese acto falouse dunha das súas maiores contribucións, o *Anuario Brigantino*, unha publicación de investigacións que chega ata as 43 edicións (3 de elas entre 1948 e 1951, e o resto de forma continuada dende o ano 1981 ata a actualidade, xa con Erias como responsable). Ou tamén podemos citar esa edición LIII do Ciclo de Concertos Santa Cecilia, organizados pola Coral Polifónica de Betanzos, cun destacado papel do sacerdote D. Manuel López Castro.

Os xermes do Memorial

Antes de comezar a recompilación de información desta década de memoriais compre recordar algúns actos relevantes que tiveron lugar entre ese 23 de decembro de 2009 no que faleceu García-Picos e a celebración do I Memorial en outubro de 2012. O primeiro destes xermes do Memorial foi o concerto celebrado o 23 de xullo de 2010 na Aula de Cultura Xulio Cuns e que levaba por título “Os nosos compositores: homenaxe a Carlos López García-Picos”. Os intérpretes foron o Taller Atlántico Contemporáneo, formado por Luis Soto (frauta), Nazaret Canosa Ínsua (violín), David García (violín), José Antonio Folgueiras (viola), Cristina Nogueira (violonchelo) e Alfonso Morán (contrabaixo). E no programa figurou a estrea absoluta de tres obras do creador betanceiro: *Quinteto de cuerdas con flauta*, A. 126, o *Cuarteto con flauta*, A. 131 e *Interferencias n° 3*, A. 55.

* **Javier Ares Espiño** é doutor pola Universidade de Santiago de Compostela e catedrático de piano no Conservatorio Superior de Música da Coruña. Grupo Organistrum. Traballo realizado dentro do I+D+i «Galicia-América: Música civil, ideoloxía e identidades culturais a través do Atlántico (1800-1950)» (PID2020-115496RB-I001) AEI/10.13039/501100011033 e do proxecto «Estudos Históricos de Música en Galicia (ss. XI-XX)» financiado pola Xunta de Galicia dentro das axudas para a consolidación e estruturación de unidades de investigación competitivas (GPC) (ED431B 2021/09).

Só uns meses máis tarde tivo lugar un acto de especial simbolismo –sobre todo tendo en conta a biografía do compositor betanceiro e a súa especial conexión coa súa localidade natal– xa que o 16 de setembro de 2010 o Conservatorio Elemental de Música de Betanzos asumiu o nome de “Carlos López García-Picos”.

O terceiro xerme foi unha publicación que sentou as bases no estudo do faceta compositiva de García-Picos mediante unha catalogación sistemática de todas súas as composicións. O libro *Catálogo de Carlos López García-Picos*¹ foi presentado o 17 de xuño de 2011 na Sala Azul do Edificio Liceo de Betanzos. O acto contou coa participación de Alfredo Erias Martínez (director do Museo das Mariñas), Teresa López Ares (filla do compositor), Ramón García Vázquez (alcalde de Betanzos), María Faraldo Botana (vicepresidenta da Deputación Provincial da Coruña) e Francisco Díaz Pereira (concelleiro de cultura de Betanzos).

Carlos López deuno todo pola súa terra, polo seu amado Betanzos de que tanto presumía e pola Galiza

Paulino Pereiro

Concello de Betanzos

Fig. 01. Axenda cultural do Concello de Betanzos do mes de outubro de 2012.

A necesidade do Memorial

Vivimos tempos estraños, pero hai 100 anos, nese 1922 no que naceu Carlos, as cousas estaban bastante peor: viñamos dunha Primeira Guerra Mundial á que seguiu a Pandemia da Gripe do 1918 e a vida en España, en Galicia, non era sinxela. En Betanzos, Carlos comezou o seu contacto coa música, a través do seu pai e a través da Banda Municipal de Música de Betanzos. Co comezo da Guerra Civil o seu pai tivo que fuxir e logo levou á súa familia a ese destino tan frecuente na emigración betanceira: Bos Aires.

O éxito na estrea en 1956 do seu ballet *La farsa de la búsqueda*, A. 16, permitiulle a García-Picos obter unha beca da Embaixada de Francia en Arxentina para continuar a súa formación no Conservatorio Nacional de París e na Schola Cantorum. E despois, tralo seu regreso a Arxentina, sucedéronse as estreas e recoñecementos, como o Premio no Concurso Luis Gianneo polo seu *Cuarteto de cuerdas nº 1. Diálogos 5*, A. 26, a Mención do Ministerio de Cultura e Educación de Arxentina por *Diálogos 2*, A. 22, a estrea de *Ra-rá*, A. 37 no Teatro Colón de Bos Aires en 1981, con Claudio Zorini á fronte da Orquestra Filarmónica de Bos Aires, ou nese mesmo escenario a estrea de *Sindy*, A. 31 no 1976 con Mario Benzecry á batuta; esta última obra foi elixida no concurso “Tribuna

Nacional de Compositores 1979” para representar a Arxentina nos Encontros de Música Contemporánea da UNESCO.

De volta a España no ano 1984 embarcouse en proxectos de asociacionismo compositivo como a creación da Asociación Galega de Compositores, da que foi presidente durante unha longa etapa, ou da Confederación Española de Asociaciones de Compositores Sinfónicos, na que formou parte de Xunta directiva.

Pero, a pesar da relevancia de moitas das súas estreas e dos múltiples recoñecementos que as súas creacións recibiron, no ano 2012 só existían tres CDs que incluísen música de García-Picos e dúas partituras editadas². Imponíase polo tanto a necesidade de reivindicar a figura de Carlos López García-Picos e a canle escollida polo Concello de Betanzos foi a realización de concertos coa súa música e publicacións de libros, discos e partituras. A data escollida para a realización dos memoriais nos que se encadraron todos estes actos foi o outono, sempre preto dese día 19 de outubro que no ano 1922 naceu Carlos.

Ese mesmo obxectivo de reivindicación da súa figura como representante da galegitude e da vangarda musical bonaerense e galega foi o que impulsou neste ano 2022 diversos actos que se están a desenvolver para conmemorar o centenario do nacemento de García-Picos e que xa involucrou a institucións como o Consello da Cultura Galega, a Deputación Provincial da Coruña, o Grupo Organistum da Universidade de Santiago de Compostela, a orquestra Real Filharmonía de Galicia ou a Orquestra Sinfónica de Galicia.

Fig. 02. Partituras e CD García-Picos. Obra completa para quinteto de vento, Zoar Ensemble, Ed. Ouvirmos, 2018.

I Memorial Carlos López García-Picos, 2012

O I Memorial Carlos López García-Picos³ iniciouse cunha exposición adicada ao compositor e que foi comisariada por Alfredo Erias, José María Veiga e Javier Ares Espiño. A exposición tivo lugar entre os días 15 e 29 de outubro de 2012 na Sala de Exposicións do Edificio de Liceo de Betanzos.

Nesta primeira edición realizáronse tamén dous concertos, que se celebraron o 20 de outubro no Teatro-Cine Alfonso Arca polo Dúo Scaramouche e o 28 de outubro na Aula de Cultura Xulio Cuns por Zoar Ensemble. O concerto do Dúo Scaramouche, formado

polos pianistas Jorge Briones e Javier Ares Espiño, incluíu a *Sonata KV 19d* de W. A. Mozart, *3 Marchas* de Marcial del Adalid, *Momento fauve*, *Op. 214* de Paulino Pereiro (estrea absoluta desta obra adicada a Margarita Viso e Juan Durán), *Invencción para 4 instrumentos de viento. Transcripción para piano a 4 mans*, *A. 12* e *6 pequenas piezas infantiles en sol menor*, *A. 57* de García-Picos e *Sonata para piano a 4 mans* de Francis Poulenc.

A agrupación Zoar Ensemble, integrada por Joan Ibáñez (fruta), Antonio Suárez (clarinete), David Villa (óboe), Álex Salgueiro (fagot) e Benxa Iglesias (trompa), interpretou un programa formado pola *Humoreseke* de Alexander von Zemlinsky, *Cinq danses profanes et sacrées* de Henri Tomasi, *The Elephant and the Clown* de Paquito d’Rivera (que foi estrea absoluta), *Canto do arriero*, *A. 24* e *Preludio y Tema con variaciones*, *A. 20* de García-Picos e *Scaramouche* de Darius Milhaud (nesta última obra participou tamén o saxofonista Álex Cimadevila).

II Memorial Carlos López García-Picos, 2013

O II Memorial volveu estar ao cargo do Dúo Scaramouche, que o día 10 de novembro de 2013 presentou un programa de piano só e piano a catro mans na Aula de Cultura Xulio Cuns que incluíu as seguintes obras: *O Xardín de Margarita* de Juan Durán, *Ma Mère l’Oye* de Maurice Ravel, *Marcha Fúnebre* de Marcial del Adalid, unha selección de pezas de *Cyrano de Bergerac*, *Op. 72ª* de Paulino Pereiro e a estrea absoluta de *Visiones cósmicas y un interludio*, *A. 67ª* de García-Picos (para piano só).

Fig. 03. III Memorial Carlos López García-Picos, Aula de Cultura Xulio Cuns, Betanzos, 2014.
De esquerda a dereita: Javier Cedrón, Ernesto Riobó, Javier Ares Yebra,
Ricardo Morente e Juanjo Díez Seoane.

III Memorial Carlos López García-Picos, 2014

O III Memorial estivo organizado en dous actos. O 20 de novembro de 2014 na Sala Azul do Edificio Liceo realizouse unha mesa redonda-coloquio na que participaron os compositores Juan Durán e Margarita Viso⁵ –que era a presidenta da Asociación Galega de Compositores– e o guitarrista Javier Ares Yebra. Ao día seguinte, na Aula de Cultura Xulio Cuns tivo lugar un concerto no que participaron Javier Cedrón (violín), Ernesto Riobó (violín), Ricardo Morente (viola), Juanjo Díez Seoane (violonchelo) e Javier Ares Yebra (guitarra). O programa estivo formado polas seguintes obras de García-Picos: “Selección de obras para piano”, en transcripción de Ares Yebra, *Canto Lúgubre*, A. 78 (estrea absoluta), *Requiem por Gerardo*, A. 83 (estrea absoluta), *Allegro Festivo para violonchelo*, A. 113 (estrea absoluta), *Canto elegíaco*, A. 73 e *Cuarteto de cuerdas con guitarra n° 21*, A. 121 (estrea absoluta).

IV Memorial Carlos López García-Picos, 2015

No IV Memorial mantívose o mesmo esquema de dous actos que no ano anterior. O 12 de decembro de 2015 na Sala Azul do Edificio Liceo realizouse unha mesa redonda-coloquio na que participaron o director de orquestra Maximino Zumalave, o violinista Florián Vlashi e o guitarrista Javier Ares Yebra⁶. Ao día seguinte, na Aula de Cultura Xulio Cuns tivo lugar un concerto con música de García-Picos no que Ares Yebra interpretou en transcripción para guitarra as *Invenções*, A. 1 (estrea absoluta) e o *Canto elegíaco*, A. 73, o violinista Florián Vlashi tocou a *Suite para violín solo*, A. 93 e a *Monodía para violín*, A. 94 (estrea absoluta), e o Zoar Ensemble interpretaron a *Fuga n° 1 en do menor a 3 voces*, A. 4 e *Fuga n° 3 en mi menor a 3 voces*, A. 6 (estreas absolutas), o *Scherzo para trío de cañas*, A. 17 e a *Invención para 4 instrumentos de viento*, A. 63 (estrea absoluta).

V Memorial Carlos López García-Picos, 2016

O V Memorial iniciouse coa presentación o 21 de outubro de 2016 na Sala Azul do Edificio Liceo dun libro biográfico sobre o compositor realizado por Javier Ares Espiño e que procede dunha reelaboración da tese doutoral adicada a García-Picos⁷.

Ao día seguinte na Aula de Cultura Xulio Cuns realizouse un concerto –presentado por Carlos Villanueva, catedrático de música da Universidade de Santiago de Compostela– no que Antonio Suárez Saavedra (clarinete) e Javier Ares Espiño (piano) interpretaron *Tema con variazioni pour clarinette et piano de Jean Françaix*, *Vocalise-Etude Op.151* de Olivier Messiaen (en transcripción para clarinete e piano), *Poissons d’or* (piano só) e *Première rhapsodie* de Claude Debussy, *Cantiga* de Fernando Buide e *6 pequenas piezas infantiles en sol menor*, A. 57 (piano só) e *Motivaciones 1*, A. 27 de Carlos López García-Picos (estrea absoluta). Este concerto foi gravado polo Estudio Móbil da Radio Galega, con Pablo Barreiro como técnico de son, e incorporado ao Arquivo Sonoro de Radio Galega.

VI Memorial Carlos López García-Picos, 2017

O VI Memorial organizouse en torno á publicación do disco e partitura que ese ano realizou Zoar Ensemble editada por Ouvirmos da obra completa para ventos de García-Picos. O concerto realizouse o 12 de novembro de 2017 na Aula de Cultura Xulio Cuns, levou por título «En los márgenes del pentagrama, a orillas del Plata y el Mandeo» e estaba deseñado como «unha viaxe pola vida e a obra do compositor Carlos López García-Picos, poñendo o foco na súa música para vento madeira». A agrupación Zoar Ensemble estivo formada por Joan Ibáñez (fauta), Antonio Suárez (clarinete), David Villa (óboe), Álex Salgueiro (fagot) e Pedro Pintos (trompa), e xunto a eles ocupáronse da ilustración visual e presentación Benxa Iglesias e Javier Ares Espiño⁸.

Fig. 04. Cartel do V Memorial Carlos López García-Picos, 2016.

Fig. 05. Zoar Ensemble na Aula de Cultura Xulio Cuns, Betanzos, 2017. En primeira fila e de esquerda a dereita: Álex Salgueiro, Benxa Iglesias e Antonio Suárez. En segunda fila e de esquerda a dereita: Javier Ares Espiño, David Villa, Pedro Pintos e Joan Ibáñez.

VII Memorial Carlos López García-Picos, 2018

O VII Memorial realizouse o 16 de novembro de 2018 na Aula de Cultura Xulio Cuns e consistiu na presentación dunha publicación da partitura *Dúas cancións*, editada por Dos Acordes coa colaboración do Concello de Betanzos, e a realización dun concerto para voz e piano. No acto da presentación participaron a alcaldesa María Barral, o concelleiro de cultura Andrés Hermida, o editor Javier Jurado e o encargado da revisión crítica José Antonio Cantal Mariño⁹.

MEMORIAL CARLOS LÓPEZ GARCÍA-PICOS
V EDICIÓN
outubro 2016

AXENDA Cultural BETANZOS

Aula de Cultura

presentación do libro
Carlos López García-Picos.
Música a orillas del Atlántico
→ do que é autor Javier Ares Espiño

Lugar: Sala Anul. Edificio Liceo
Hora: 20:00 h

venres **21**

concerto do Dúo de clarinete e piano **Saavedra-Ares**
→ con obras, algunhas delas estreas absolutas do autor betanceiro
→ presentado por Dr. Carlos Villanueva, Catedrático de Música da USC

Lugar: Aula de Cultura Xulio Cuns Edificio Liceo
Hora: 20:00 h

sábado **22**

Concello de Betanzos

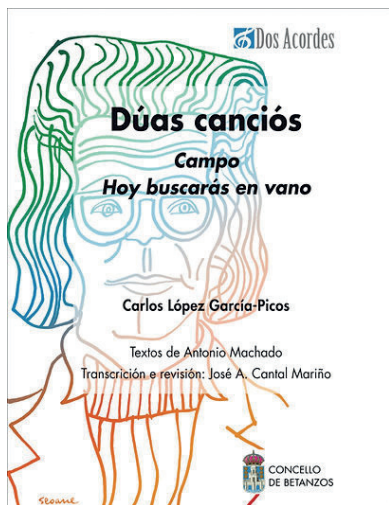

Fig. 06. Portada da partitura *Dúas cancións*. Carlos López García-Picos, Dos Acordes, 2018.

A continuación, realizouse un concerto a cargo do Grupo de solistas da Compañía Lirica de Galicia, formado por Fernando Balboa (dirección), Pilar Cabrera (Escenografía e vestuario), Teresa Mª Vázquez (soprano), Susana de Lorenzo (soprano) e Javier Ares Espiño (piano). Estes dous últimos foron os encargados da estrea absoluta de *Campo e Hoy buscarás en vano*, as *Dúas cancións* de García-Picos con letra de Antonio Machado que foron obxecto da citada publicación. O programa completouse con obras de García Abril, Mompou, Matilde Salvador, Adalid, Baldomir, Lens Viera, Gaos, Montes, Chané e Salgado; nun concerto que foi gravado polo Estudio Móbil da Radio Galega, con Miguel Anxo Novás como técnico de son, e incorporado ao Arquivo Sonoro de Radio Galega.

Fig. 07. VII Memorial Carlos López García-Picos, Aula de Cultura Xulio Cuns, Betanzos, 2018. A soprano Susana de Lorenzo acompañada ao piano por Javier Ares Espiño.

VIII Memorial Carlos López García-Picos, 2019

O 29 de novembro de 2019 celebrouse o VIII Memorial. Iniciouse cunha charla-conferencia a cargo de Zoar Ensemble ao redor da súa xira no mes de maio de 2019 en Bos Aires na que presentaron o seu traballo discográfico e de edición de partituras da obra de vento de García-Picos. A experiencia da visita a entidades como o Instituto Argentino Gallego Santiago Apostol, o Centro Galicia, a Federación de Asociacións Galegas e o Centro Betanzos da capital porteña recolleuse no traballo audiovisual *Buenos aires. Retorno a orillas del Plata*¹⁰, que foi proxectado na Aula de Cultura Xulio Cuns.

Seguidamente realizouse un concerto a cargo do Cuarteto Novecento, formado por Ildikó Oltai (violín), Irina Gruia (violín), Ioana Ciobotaru (viola) e Millán Abeledo (violonchelo), no que interpretaron o *Cuarteto de cuerdas nº 11. Cuarteto festivo, A. 85* de García-Picos e o *Cuarteto de cuerdas en sol mayor* de Marcial del Adalid Gurrea.

Fig. 08. Cartel do VIII Memorial Carlos López García-Picos, 2019.

IX Memorial Carlos López García-Picos, 2020

O IX Memorial celebrouse o 4 de decembro de 2020 na Sala Azul do Edificio Liceo e foi un acto marcado pola pandemia no que se optou por limitar a actividade á presentación da publicación do *Cuarteto de cuerdas nº 11. Cuarteto festivo, A. 85* de García-Picos realizada pola Editorial Beroly coa participación do Concello de Betanzos¹¹. O acto foi retransmitido en directo por redes sociais e contou coa intervención musical da violonchelista Teresa Morales, que interpretou a obra do compositor betanceiro titulada *Canto elegíaco, A. 73 “Homenaxe Póstumo a Eduardo Blanco Amor”*.

X Memorial Carlos López García-Picos, 2021

Os actos do X Memorial foron novamente a presentación dunha publicación de partituras e un concerto. O 3 de decembro de 2021 presentouse a partitura *Cuarteto de cuerdas nº 2, A. 28 “Homenaje póstumo a Béla Bartók”* realizada pola Editorial Beroly coa participación do Concello de Betanzos¹². A continuación, o Cuarteto Novecento interpretou esa mesma obra de García-Picos e o *Cuarteto de cuerdas en fá maior* de Maurice Ravel.

Fig. 09. Portada da partitura Cuarteto de cuerdas nº 2, A. 28 “Homenaje póstumo a Béla Bartók” de Carlos López García-Picos, Grupo Beroly, 2021.

Teresa e Carlos

En todo este periplo houbo unha figura esencial que fixo posible coa súa intensa colaboración todo o descrito nas anteriores liñas: a filla de Carlos, Teresa López Ares. Ademais da súa participación nos diversos Memoriais, Teresa tamén fixo unha interesante achega ao coñecemento da dimensión humana do seu pai mediante un vibrante artigo que foi publicado no *Anuario Brigantino* e que leva por título «Carlos López García-Picos. El hombre del sombrero: lembranzas da filla»¹³.

Fig. 10. Portada do libro *Carlos López García-Picos. Música a orillas del Atlántico* de Javier Ares Espiño, editado en 2016 polo Servizo de Publicacións da Universidade de Santiago de Compostela, a Consellería de Cultura da Xunta de Galicia e o Concello de Betanzos, Santiago de Compostela.

Teresa comprende como ninguén esa determinada actitude vital do seu pai forxada nunha ampla bagaxe vital: moi próximo ao ideal e moi lonxe do terreal. Nese ámbito englobouse todo o seu traballo dirixindo coros en Bos Aires e en París, e con ese código descifrase a un García-Picos que con 62 anos regresou a Galicia coa idea de contribuír ao desenvolvemento cultural na súa terra natal. Fíxoo a través das súas creacións musicais, –que escribía implacablemente e despreocupado de cando se tocarían ou cando se publicarían– e fíxoo tamén a través das ensinanzas que moitos músicos galegos tivemos a fortuna de recibir.

É, polo tanto, unha obriga –ou mellor dito, unha débeda– continuar con esa loita-pacífica cultural que Carlos emprendeu e que enlaza coa frase de Castelao recollida no seu *Sempre en Galiza*:

«A nosa galegitude provén da forteza do espírito, e aínda que carecemos de vontade ofensiva, somos inespñables na resistencia».

NOTAS

¹Ares Espiño, Javier (2011): *Catálogo de Carlos López García-Picos*, Editado por Concello de Betanzos, Betanzos.

² *Visiones cósmicas y un Interludio en Obras para piano. Asociación Galega de Compositores* [gravación], Edicións do Cumio, CD 2, A Coruña, 1998; *Sindy en Música de compositores galegos. Presenzas e ausencias* [gravación], Orquestra dos Conservatorios de música de Galicia, dir. Maximino Zumalave, Xunta de Galicia, Santiago, febreiro 2008; *Motivaciones 1 en Antoloxía de compositores Galegos. Clarinete e piano* [gravación], Asterio Leiva (clarinete), Alejo Amoedo (piano), Auditorio do Conservatorio Profesional de Música de Pontevedra, Ed. Ouvirmos, 2011; *Interferencias para violoncello de Carlos López García* [partitura], Editorial Mater Musica, Zaragoza, 1985; *Tocata ecolóxica para piano de Carlos López García-Picos en Cuadernos de "Música en Compostela" nº VIII* [partitura], Santiago de Compostela, 1994, p. 34.

³ A información recollida nos seguintes apartados procede dos programas de man, carteis e publicacións das axendas culturais municipais de cada unha das edicións do “Memorial Carlos López García-Picos”. No caso da información sobre estreas absolutas foi realizado un cotexo coa información contida na monografía sobre o compositor betanceiro. *Vid.* Ares Espiño, Javier (2016): *Carlos López García-Picos. Música a orillas del Atlántico*, Editado polo Servizo de Publicacións da Universidade de Santiago de Compostela-Consellería de Cultura da Xunta de Galicia-Concello de Betanzos, Santiago de Compostela.

⁴ Esta obra formaba parte do disco *Obras para piano. Asociación Galega de Compositores* [gravación], Edicións do Cumio, CD 2, A Coruña, 1998, pero non se conservan datos de que houbera unha estrea en concerto público.

⁵ A intervención de Margarita Viso ten relación coa publicación dun artigo no *Anuario Brigantino* con idéntica temática. Viso Soto, Margarita (2014): “Destá imos presos”. A miña relación con Carlos López-García”, *Anuario Brigantino*, 37, 497-504.

⁶ Estas participacións na Mesa redonda-coloquio –así como as do ano anterior– teñen relación cos textos firmados por Maximino Zumalave, Juan Durán e Florian Vlashi que se incorporaron na seguinte publicación: Ares Yebra, Javier (2016): *Preludios atlánticos*, Centro Betanzos Ediciones, Buenos Aires.

⁷ Ares Espiño, Javier (2016): *Carlos López García-Picos. Música a orillas del Atlántico*, Editado polo Servizo de Publicacións da Universidade de Santiago de Compostela-Consellería de Cultura da Xunta de Galicia-Concello de Betanzos, Santiago de Compostela.

⁸ *García-Picos. Obra completa para quinteto de vento. Guións e partes* [partitura], Zoar Ensemble, Ed. Ouvirmos, 2018; *García-Picos. Obra completa para quinteto de vento* [gravación], Zoar Ensemble, Ed. Ouvirmos, 2018.

⁹ *Dúas cancións. Carlos López García-Picos* [partitura], Dos Acordes, 2018.

¹⁰ Buenos aires, Zoar Ensemble, Gravación e edición de Benjamín Iglesias <https://www.youtube.com/watch?v=S9GQAF6DqrU> [Última consulta realizada o 22/07/22].

¹¹ Cuarteto de cuerdas nº 11. Cuarteto festivo, A. 85 de Carlos López García-Picos [partitura], Grupo Beroly, 2020.

¹² *Cuarteto de cuerdas nº 2, A. 28 “Homenaje póstumo a Béla Bartók” de Carlos López García-Picos* [partitura], Grupo Beroly, 2021.

¹³ López Ares, Teresa Beatriz (2010): “Carlos López García-Picos. El hombre del sombrero: lembranzas da filla”, *Anuario Brigantino*, 33, 515-524.